

2. La internacionalització de la guerra civil.

**LA GUERRA CIVIL ESPANYOLA
(1936 – 1939)**

Espanya dividida

ZONA SOTA CONTROL REPUBLICÀ

Andalusia, sud i centre d'Extremadura, La Manxa, Madrid, Múrcia, València, Menorca, Catalunya, part oriental d'Aragó, País Basc (excepte Àlaba), Cantàbria i Astúries.

ZONA SOTA CONTROL INSURRECTE

Canàries, Protectorat de Marroc, Balears (excepte Menorca), les ciutats de Cádiz, Sevilla i Córdoba, Galícia, nord d'Extremadura, ciutat d'Oviedo, Castella i Lleó, Navarra, La Rioja i Àlaba.

Espanya republicana vs. Espanya insurrecta

Després dels primers dies de la insurrecció, la **zona republicana** comptava amb **alguns avantatges estratègics**:

- La major part de les **grans ciutats**: Madrid, Barcelona, Bilbao, València ...
- Les grans **regions industrials**: Catalunya, País Basc, Astúries
- El control de les **institucions de l'Estat**, i dels **centres de decisió financera** (com el Banc d'Espanya).
- La major part del **territori** (2/3 parts) i de la **població**.
- La major part de la **costa** (i del control de la Marina) i els **principals ports** (Barcelona, Tarragona, València, Alacant, Almeria, Málaga, Gijón, Santander, Bilbao ...)

Els **insurrectes** comptaven amb una **superioritat militar**, tant en **efectius** com en **armament**, molt contundent, però tenien el problema de la **divisió del territori**, concentrat en el nord-oest del país, mentre el gruix de les seves forces estaven al Protectorat del Marroc.

D'aixecament militar a Guerra Civil

A les regions a les quals els insurrectes foren derrotats per les **forces lleials a la República**, i per la **resistència popular dels sindicats** obrers armats, aviat es van constituir milícies armades de filiació política que van tenir el control efectiu de l'ordre públic i sobre el propi territori.

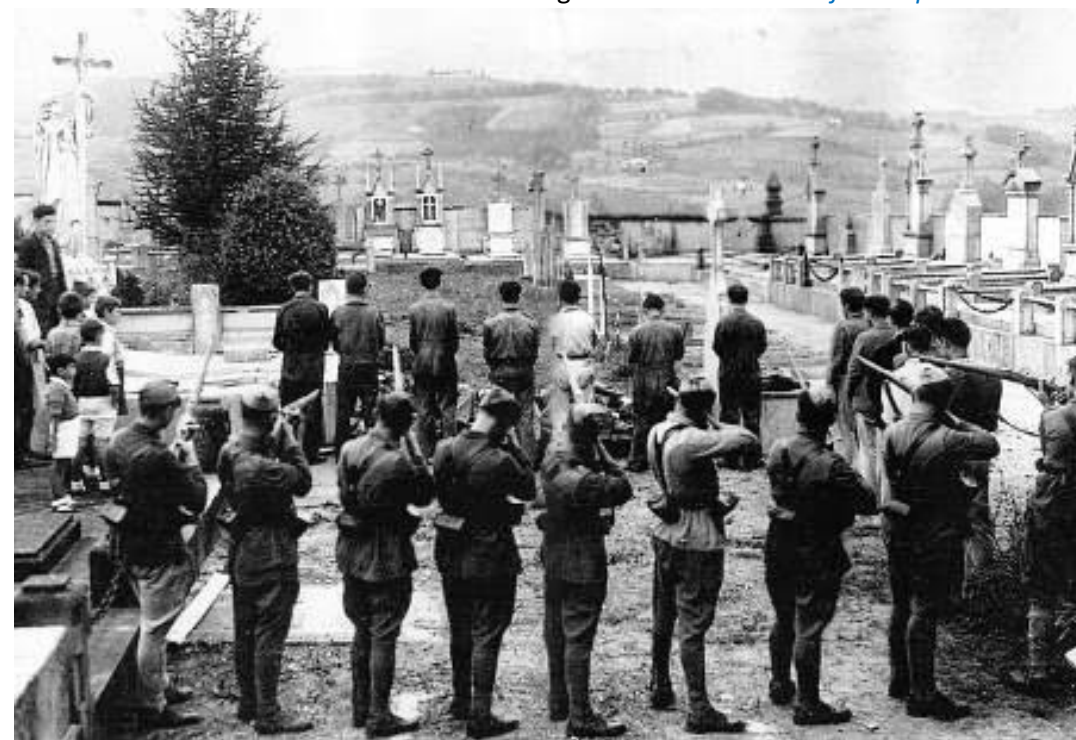

Els militars insurrectes i els grups armats de carlins i falangistes van prendre el control de les poblacions i de les institucions, i van iniciar el **procés de depuració** per liquidar qualsevol tipus d'oposició.

S'inicià una **brutal repressió** en els territoris ocupats pels insurrectes, amb assassinats massius i confinaments a camps de concentració amb una política de "**depuració i neteja**".

Imatge estreta del web losojosdehipatia.com

El Govern Giral

El president del Govern, Santiago Casares Quiroga va presentar la seva dimissió el dia 19 de juliol, i Azaña va nomenar per al càrrec al republicà (IR) **José Giral Pereira**, que va decidir **lliurar armes als sindicats obrers** per intentar acabar amb la insurrecció a les zones que encara controlaven.

Tant el **Govern de la República** a Madrid com la **Generalitat** a Barcelona van perdre el control efectiu sobre el seu territori i sobre l'Exèrcit i les forces d'ordre públic, i foren les "**milícies antifeixistes**" vinculades a partits d'esquerra i a sindicats els que realment van exercir aquest control.

BOLETIN OFICIAL

DE LA JUNTA DE DEFENSA NACIONAL DE ESPAÑA

ADMINISTRACIÓN: GOBIERNO CIVIL DE BURGOS

Año 1936

Burgos, 25 de julio

Número 1

Presidencia de la Junta de Defensa Nacional

DECRETO. — Núm. 1

Artículo único. Se constituye una Junta de Defensa Nacional que asume todos los Poderes del Estado y representa legítimamente al País ante las Potencias extranjeras.

Esta Junta queda integrada por los Excmos. Sres. Generales de División D. Miguel Cabanellas Ferrer, como Presidente de ella, y D. Andrés Saliquet Zumeta; los de Brigada D. Miguel Ponte y Manso de Zúñiga, D. Emilio Mola Vidal y D. Fidel Dávila Arrondo, y los Coroneles del Cuerpo de Estado Mayor del Ejército D. Federico Montaner Canet y D. Fernando Moreno Calderón.

Los Decretos emanados de esta Junta se promulgarán, previo acuerdo de la misma, autorizados con la firma de su Presidente y serán publicados en este BOLETIN OFICIAL.

Dado en Burgos a veinticuatro de julio de mil novecientos treinta y seis.

MIGUEL CABANELLAS

La “Junta de Defensa Nacional”

El general **José Sanjurjo**, que havia de presidir el nou govern colpista, va morir en accident d'aviació a Estoril el dia **20 de juliol**.

El dia **24** es constituïa a Burgos una “**Junta de Defensa Nacional**” com a màxima autoritat en la zona controlada pels insurrectes. La presidència de la Junta va recaure en el **general Miguel Cabanellas** (per raons d'edat), juntament amb altres militars com Mola, Dávila, o Saliquet, i amb l'absència de Franco.

Burgos es va convertir així en la capital de l'Espanya controlada pels militars insurrectes.

El general Cabanellas passant revista a les tropes colonials marroquines.

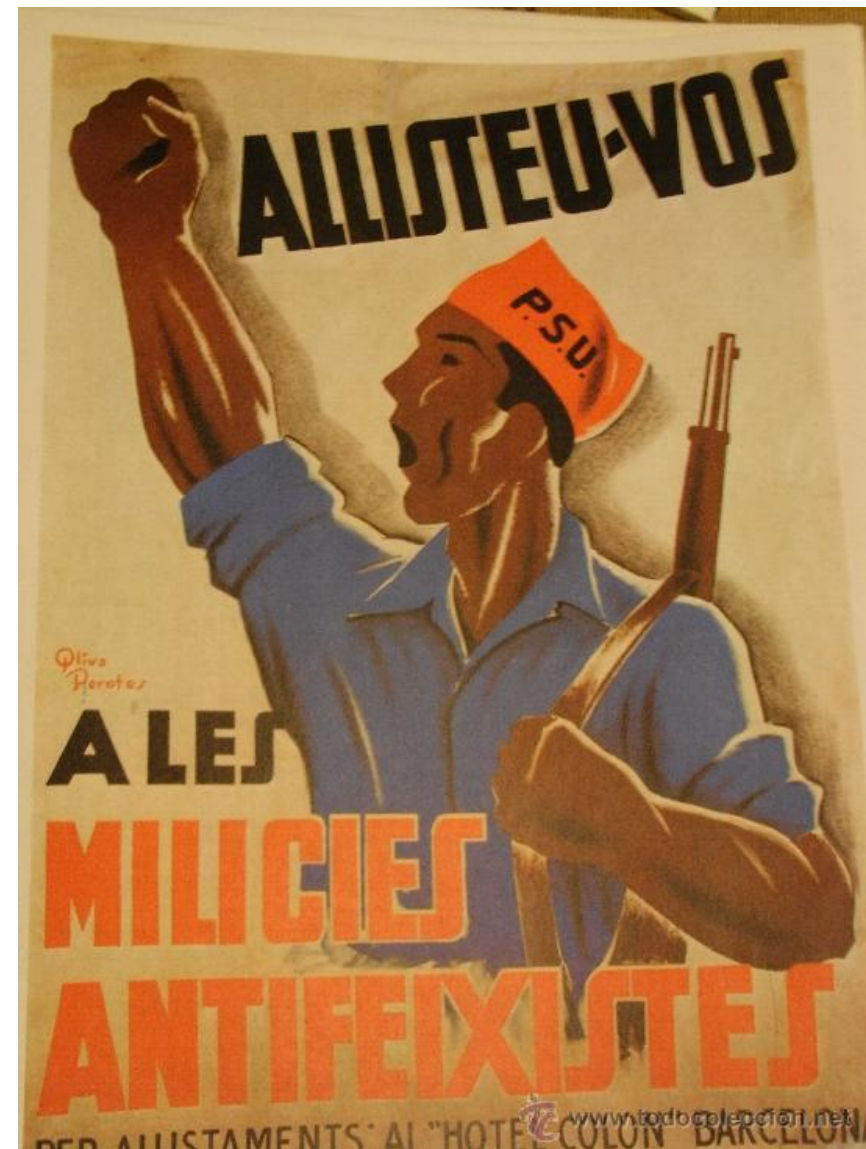
Les milícies antifeixistes

El 21 de juliol es va constituir el **Comitè de les Milícies Antifeixistes de Catalunya**, a instància de Lluís Companys, com un intent de controlar i coordinar la multitud de **milícies armades de partits i sindicats** que havien sorgit des de l'aixecament militar.

Portald'Història

Milicians i milicianes

Buenaventura Durruti, un dels líders carismàtics de la **FAI** a Barcelona. Un dels primers impulsor del Comitè de Milícies Antifeixistes. Va morir al front de Madrid, comandant la famosa "Columna Durruti".

Enrique Lister, un dels dirigents més rellevant del **PCE**. Va arribar per mèrits de guerra al més alt rang en l'Exèrcit Popular de la República. Va exiliar-se el 1939.

DONES MILICIANES.

Les dones van ocupar durant la guerra posicions tradicionalment ocupades per homes. Van tenir un paper actiu tant a la rereguarda, com en el mateix front de guerra.

Des del seu mateix inici, el conflicte civil a Espanya va tenir un gran ressò internacional, i hom el va percebre com un preludi del que podria ser una més que previsible Segona Guerra Mundial.

Els dos bàndols enfrontats a Espanya representaven clarament l'inevitable xoc entre els països democràtics occidentals per un cantó, amb els règims totalitaris feixistes representats per la Itàlia feixista i per l'Alemanya nazi. A aquest conflicte calia afegir-hi a més a la Unió Soviètica.

Des del 1936, Hitler havia dut a terme una política exterior agressiva i provocadora (com la remilitarització de la regió de Renània el març de 1936), en un clar desafiament a França i al Regne Unit.

La dimensió internacional del conflicte

El pas de l'Estret

Des de l'inici, el pas de les tropes des del Marroc a la Península fou el principal repte logístic dels insurrectes. La Marina, en general, havia quedat en mans republicanes.

Franco sol·licità ràpidament el suport militar de l'Alemanya nazi i de la Itàlia feixista, que van acceptar l'enviament de tropes i material. Franco es convertí així en el **principal interlocutor amb Roma i Berlín**.

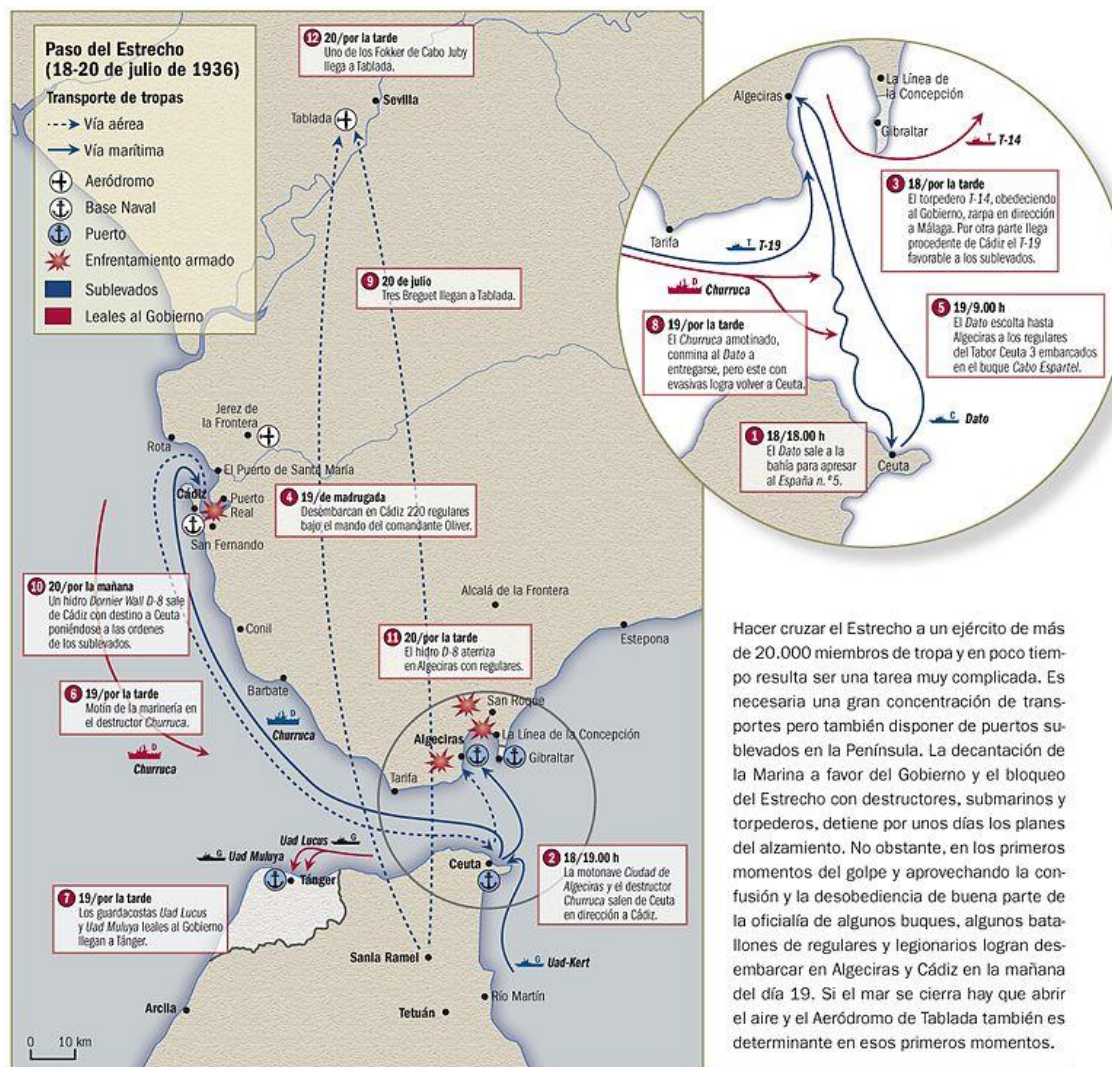
La **flota italiana** cobrí bona part del transport de les tropes del Marroc a Cadis, mentre **els alemanys** varen mantenir a ratlla la flota republicana.

El primer paso del Estrecho

El Ejército de África, en pie de guerra, se convierte en el gran peligro para la República en las primeras horas del día 18, ya que puede desequilibrar completamente las fuerzas enfrentadas si llega a la Península.

«El Ejército de África, sus elementos bélicos, no pueden pasar el Estrecho. Quedarán allí confinados.»
Indalecio Prieto el 18 de julio por la mañana.

Infografia estreta de l'article *Bloqueo del Estrecho de Gibraltar*, a Wikipedia.org

Hacer cruzar el Estrecho a un ejército de más de 20.000 miembros de tropa y en poco tiempo resulta ser una tarea muy complicada. Es necesaria una gran concentración de transportes pero también disponer de puertos sublevados en la Península. La decantación de la Marina a favor del Gobierno y el bloqueo del Estrecho con destructores, submarinos y torpederos, detiene por unos días los planes del alzamiento. No obstante, en los primeros momentos del golpe y aprovechando la confusión y la desobediencia de buena parte de la oficialía de algunos buques, algunos batallones de regulares y legionarios logran desembarcar en Algeciras y Cádiz en la mañana del día 19. Si el mar se cierra hay que abrir el aire y el Aeródromo de Tablada también es determinante en esos primeros momentos.

El pequeño desembarco de regulares y legionarios en Algeciras y Cádiz, resultó ser muy perjudicial para el Gobierno ya

que facilitó la caída del Campo de Gibraltar, de la ciudad de Cádiz y de la Base Naval de San Fernando en manos de la sublevación. El puente

aéreo con el Aeródromo de Tablada, aunque débil por la falta de aviones, tuvo en cambio un gran impacto psicológico.

Els acords de No-Intervenció

León Blum (França) i Anthony Eden (UK), a una reunió dels Acords de no-intervenció.

Malgrat que els primers dies de la guerra, el Govern de la República va obtenir el compromís del Govern francès, liderat pel **socialista León Blum**, de suport militar i de subministraments, aviat el Regne Unit i França van promoure la signatura d'un **acord internacional de No-Intervenció**, signat durant el mes d'agost per 27 europeus (incloses Itàlia i Alemanya), al qual s'hi va sumar els Estats Units i altres països.

Els acords incloïen **el control de les costes espanyoles** per impedir l'arribada d'armament. Des de l'inici, Itàlia i Alemanya van incomplir els acords, i a la pràctica va suposar grans dificultats per als proveïments d'armes, petroli i materials bàsics per al Govern de la República.

Paradoxalment, els països que havien de controlar la "no-intervenció" a les costes mediterrànies foren Itàlia i Alemanya ...

LA INTERVENCIÓ INTERNACIONAL A LA GUERRA CIVIL ESPANYOLA

AJUDES MILITARS, LOGÍSTIQUES I ECONÒMIQUES ALS DOS BÀNDOLS DE LA GUERRA (1936 - 1939)

EL GOVERN DE LA REPÚBLICA ESPANYOLA

LA UNIÓ SOVIÈTICA (URSS)

800-1000 avions, unes 1.500-1.800 peces d'artilleria, uns 800 tancs i uns 1.400 camions, 300 vehicles blindats, 15.000 metralladores, 500.000 fusells i 30.000 subfusells, 4 milions de projectils d'artilleria i grans quantitats de cartutxos de metralladora. Entre 2.000 i 3.000 militars i uns 1.000 pilots d'avió.

MÈXIC

Suport polític. Venda d'armes (fusells i alguns avions) i aliments per valor d'uns 2 milions de dòlars.

FRANÇA

Va donar suport només en els primers mesos, i molt limitat. Venda d'uns 70 avions (algunes fonts ho eleven a uns 350). Després, tancament de les fronteres (pel Tractat de No-Intervenció).

LES BRIGADES INTERNACIONALS

Aproximadament un total de 35.000-40.000 brigadistes (entre l'octubre de 1936 i l'octubre de 1938). Majoria de francesos, alemanys, italians, polonesos, nord-americans i països balcànics.

ALTRES

També van vendre armes a la República Polònia, Grècia o Txecoslovàquia. La República va rebre ajut humanitari per part d'algunes entitats i associacions privades britàniques i nord-americanes.

EL BÀNDOL SUBLEVAT (FRANQUISTA)

ALEMANYA NAZI (TERCER REICH)

Uns 830 avions (la *Legió Còndor*), unes 600 peces d'artilleria, uns 120 carros de combat i uns 16.000-19.000 homes (pic d'uns 10.000). Suport naval (inclosos submarins).

ITÀLIA

Uns 760 avions (i 6.000 homes de l'*Aviazione Legionaria Italiana*), uns 170 carros de combat, més de 1.000 peces d'artilleria, amb més de 7.500.000 de projectils d'artilleria. Suport naval. Uns 73.000 homes (CTV), amb un pic de més de 50.000.

PORTUGAL (DICTADURA DE SALAZAR)

Suport logístic per la frontera. Participació d'uns 10.000 "voluntaris" (els "*Viriatos*").

PROTECTORAT ESPANYOL DEL MARROC

Participació d'uns 70.000 mercenaris marroquins a l'Exèrcit sublevat.

ALTRES

Donacions particulars per al finançament del cop d'Estat (com el banquer mallorquí Juan March, amb 15.000.000 de dòlars o l'ex Rei Alfons XIII amb 10.000.000 de dòlars). Comerç exterior amb els Estats Units per valor d'uns 76.000.000 de dòlars (sobretot per a combustibles i vehicles).

La Legió Còndor i el CTV

La **Legió Còndor** fou la força expedicionària alemanya, sobretot de la **Luftwaffe**, que va lluitar a la guerra civil a favor del bàndol franquista. Formada per uns 600 avions i uns 5.000 – 6.000 homes. (també tancs i forces navals).

*El CTV, o **Corpo de Truppe Volontaire** fou el nom del cos expedicionari italià a la guerra civil.*

El **CTV** va comptar amb uns 78.000 efectius (amb un màxim de 50.000 el 1937). Les bases aèries italianes tenien la seva base a l'illa de **Mallorca**.

Armes des de l'Eix per a Franco

El creuer italià *Eugenio di Savoia* va bombardejar Barcelona des de la costa el 13 de febrer de 1937.

Heinkel He 51 C der 3./J 88 - Adolf Galland - Legion Condor

L'ajuda soviètica a la República

El T-26 soviètic

Els Polikàrpov i-15 o “xatos”

Les Brigades Internacionals

Unitats militars formades per voluntaris vinguts d'arreu del Món. Fou una iniciativa de la Internacional Comunista, i organitzada pels Partits Comunistes de la Unió Soviètica i de França. Van venir fins a uns 35.000-40.000 efectius, i van lluitar des de l'octubre de 1936 fins al setembre de 1938, participant activament en les principals batalles de la guerra.

Les Brigades Internacionals